

KOMPARATÍVNA ANALÝZA HLAVNÝCH SPRAVODAJSKÝCH RELÁCIÍ SLOVENSKEJ TELEVÍZIE, TV MARKÍZA A VTV

DANA KOVÁČOVÁ

K l ú č o v é s l o v á: televízne spravodajstvo – objektivnosť – vyváženosť – pluralita názorov – koncepcia spravodajstva – charakter výpovede – tematická profilácia – synchronizácia správ a názorov

Televízne spravodajstvo

Stav mediálneho priestoru a vývoj nových komunikačných technológií v čoraz väčšej miere potvrdzujú tendenciu odvodzovania sociálnej skutočnosti od médií. Média určujú, ktoré aspekty spoločenského a politického života sa dostávajú do pozornosti a ktoré zostávajú mimo nej, sú dôležitým fenoménom pri definovaní sociálnych problémov a dôležitou premennou v procesoch sociálnej zmeny. Na základe žurnalistického výberu a spracovania informácií si recipient vytvára obraz sveta. Mediálna realita je však iba odrazom reálneho sveta. Mediálny odraz sveta môže byť v určitom čase a priestore identický s reálnym svetom, môže však byť aj skreslený alebo deformovaný, prípadne zámerne upravovaný.

S rozvojom demokratickej spoločnosti a duálneho systému médií plní spravodajstvo a publicistika nových mediálnych subjektov dôležitú, ak nie dominantnú úlohu. V procese formovania nového spoločenského systému je informačný systém jednou zo základných štrukturálnych zložiek. V kryštalizácii politických názorov môže zohrávať aj funkciu filtra informácií, najmä v rovine zápasu nových politických názorov a záujmov, ale aj v rovine súperenia záujmových skupín a elít. Popri verejnom záujme sa kryštalizujú skupinové záujmy, ktoré môžu byť v súlade, ale aj v protiklade.

Spravodajstvo by malo informovať, kontrolovať aj kriticky hodnotiť, malo by byť pravdivé a vecné, pluralisticky odrážajúce aktuálne problémy všetkých oblastí spoločenského života, ktoré sa dotýkajú všetkých vrstiev spoločnosti, a pluralisticky znázorňujúce rozloženie politických síl. Televízne spravodajstvo má vyhranený spôsob tlmočenia aktuálnych udalostí, je organizované v čase, správy a informácie sú umiestňované do štruktúry, ktorá ich zjednocuje. Divák nemá v reálnom čase možnosť výberu, tak ako napríklad v tlači, informácie prijíma v slede a úprave spravodajského tímu tej-ktorej televíznej stanice. Rozvoj profesionálnej úrovne spravodajstva a „spravodajskej kultúry“ je spätý so spoločenským systémom, sociálnou zmenou a s rozvojom demokracie.

Po roku 1989 dochádza u nás najmä k radikálnym zmenám mediálneho systému. Duálny systém prináša zmeny štruktúry tohto systému, novú programovú ponuku, nové formy prezentácie informácií. Súčasne sú pre dané prostredie vytvárané nové legislatívne rámce a normy. Tak ako nie je proces utvárania nového spoločenského systému priamočiary a bez vnútorných protirečení, tak aj proces sebautvárania subjektov mediálneho systému je poznačený experimentovaním, hľadaním foriem existencie v súčasných legislatívnych a ekonomických podmienkach. Tým, že základné

legislatívne rámce sú dané, nie je povedané, že sú dokonalé. Prax poukazuje na zaostávanie legislatívy za procesmi v mediálnom prostredí. Sústava legislatívnych opatrení a noriem, prípadne ich absencia, limituje rozvoj mediálneho systému a jeho zložiek alebo sa stáva jeho bariérou, na druhej strane nedokonalosť legislatívy umožňuje niektorým prvkom a procesom mediálneho systému prerastať všeobecne platné normy a pravidlá.

Po vyhlásení samostatnej Slovenskej republiky hlavné spravodajské funkcie preberajú Slovenská televízia a Slovenský rozhlas, vznikom duálneho systému postupne VTV a TV Markíza, ale aj regionálne a lokálne médiá. Tak ako spoločenský systém priberá nové funkcie a vytvára podmienky na sebaexistenciu, tak aj médiá pôsobia v nových podmienkach. Do popredia sa dostávajú otázky verejného záujmu a plnenia funkcií médií, otázky duálneho systému a funkcií spravodajstva verejnoprávnej televízie, postavenia a funkcií komerčných televíznych staníc.

Podľa platnej legislatívy v SR (zákon č. 468/1991 Zb., § 4 ods. 2) „prevádzkovatelia poskytujú objektívne a vyvážené informácie nevyhnutné pre slobodné vytváranie názorov“.

Pre prevádzkovateľov zo zákona „základným poslaním je slúžiť verejnému záujmu, prispievať k utváraniu demokratickej spoločnosti a odrážať jej názorovú pluralitu najmä tým, že ich vysielanie nesmie jednostranne prihliadať iba na jednotlivé názorové orientácie, na jedno náboženské vyznanie alebo svetonázor, na záujem jednej politickej strany, hnutia, skupiny alebo časti spoločnosti“ (zákon č. 468/1991 Zb., § 9 ods. 1).

Štruktúra hlavnej spravodajskej relácie STV sa do súčasnosti neustále menila, menili sa samotní redaktori a časť moderátorov, ako aj názov spravodajskej relácie či priestorové riešenie spravodajského štúdia. Koncepcia spravodajskej relácie je poznačená častými zmenami osôb na riadiacich postoch. V súvislosti so spravodajstvom STV najpertraktovanejším problémom je plnenie funkcií, verejný záujem, nezávislosť a objektivita.

Spravodajská relácia TV Markíza sa tvorí klasickým komerčným spôsobom, ktorý sa vyznačuje priestorovosťou štúdií, prezentáciou správ ako tímovej práce, steno-grafickou rečou, ktorá je navonok jasná a zrozumiteľná, používa žartovné dialógy a simulovanú spontánnosť, doplnenú „žmurkaním na divákov“. Spravodajstvo sa vyznačuje zrýchleným tempom, rozhovory sa skracujú, prestrihávajú sa, správam sa pridáva emocionálny náboj, kamera znásobuje účinky zväčšovaním detailov, násilné trestné činy a senzácie sú prvoradé.

Spravodajstvo VTV nezapadá do rámcov klasického komerčného vysielania tak tempom, usporiadaním a formou spracovania príspevkov, ako aj jazykom moderátorov či priestorovým riešením spravodajského štúdia.

Novodobé trendy v spravodajských reláciách

Sú charakteristické najmä pre komerčné televízne stanice. Súvisia so znižovaním profesionálnej úrovne spracovania informácií, dôraz sa kladie na formu prezentácie, nie obsah, na preferenciu technického perfekcionizmu.

Na základe výskumov a analýz spravodajských relácií je možné načrtnúť niektoré prejavy týchto trendov. Cieľom nie je „negativistická teória“ spravodajstva, ale poukázanie na skutočnosti, ktoré ak by boli implantované do formujúceho sa mediálne-

ho prostredia SR, mohli by negatívne poznačiť úroveň televízneho spravodajstva ako jedného z najdôležitejších štrukturálnych prvkov informačného systému v súčasnej etape vývoja našej spoločnosti. Dané trendy charakterizujú najmä: 1. zameranie na sledovanosť, ktorá však nevypovedá o hodnote spravodajstva, ale je iba indikátorom spotreby a apriórnej akceptácie, 2. snaha uspokojiť potreby mnohovrstevného publika, vytváranie integrujúceho jednorozmerného myslenia, 3. dôraz na technický perfekcionizmus, formu spracovania informácií, 4. tendencia k explicitnej synchronizácii správ a názorov redaktorov, 5. meniace sa formy prezentácie na expresívne formy (v snahe iba „byť pri tom a prvý“, expresívne podanie nahrádza faktografický základ informácie či problému), frekvencia strihov sa zvyšuje, prestrihmi sa rozhovor redukuje na útržkovité frázy, vnášanie prvkov dramatickosti, 6. sugestívne obrazy kamery, syndróm „reality tv“ a „obrazový chaos“ začína mať svoju štruktúru a dynamiku, mediálny obraz sveta sa stáva rýchlejší a konfliktnější ako sama realita – potláčanie analytických foriem spracovania informácií, preferencia udalostí, nie problémov v širších súvislostiach, 7. hranice medzi informáciou a zábavou sa stierajú, 8. z celosvetového hľadiska preferencia iba určitých regiónov, delenie sveta na štáty s nižším a vyšším statusom, časť sveta pre médiá neexistuje, mediálny svet limitovaný a vytváraný na základe informácií ako tovaru, 9. šetrenie na regionálnych správach, nákup agentúrnych správ pri najnižších nákladoch – prilákať čo najviac televíznych divákov, 10. prezentácia tém a problémov optikou politických bojov, v spojitosti s partikulárnymi záujmami politikov a súčasne záujmami elit, 11. preferencia informácií o kriminálnych činoch a tragédiách: podiel informácií o kriminálnych činoch (vraždy a brutálne činy) je v celkovom spektre informácií v médiách vyšší ako ich podiel v spektre problémov reálnej skutočnosti.

Obsahová analýza

V rámci výskumov mediálnej komunikácie má výskum a analýza spravodajstva dominantné postavenie. Interdisciplinárny výskum zahŕňa obsahovú analýzu spravodajských príspevkov a koncepcie spravodajstva, vývojové tendencie spravodajských relácií, sociologické a psychologické aspekty účinkov spravodajstva, výskum spravodajstva ako mienkotvorného fenoménu. Súčasťou výskumu je analýza mediálneho prostredia, divácke návyky, postoje a očakávania. Na najvšeobecnejšej úrovni sa uplatňujú 3 prístupy k spravodajstvu. Mediálno-kritický prístup analyzuje alebo zohľadňuje žurnalisticko-sociologické aspekty spravodajstva, cieľom je optimalizácia foriem prezentácie informácií. Normatívny prístup kladie dôraz na plnenie funkcií a cieľov spravodajských relácií. Ideologický prístup analyzuje spravodajské relácie ako manifestáciu existujúcich mocenských a vládnych pomerov.

Predmetom obsahovej analýzy je spravodajská relácia ako celok a spravodajské jednotky ako závislé premenné. Spracovanie a forma informácií sú analyzované vo vzájomnej súvislosti s ostatnými prvkami spravodajstva. V rámci nej štrukturálna analýza spravodajskej relácie postihuje koncepciu spravodajstva, organické usporiadanie príspevkov, horizontálnu a vertikálnu analýzu jednotlivých premenných a kvantifikáciu spravodajských príspevkov podľa kategorizačného kľúča.

Na kvalitatívnej úrovni predmetom analýzy spravodajskej relácie môžu byť: prezentačné formy informácií (žáner, informačné zdroje, formálno-technický aspekt

spravodajskej relácie, zastúpenie vlastných redakčných príspevkov k agentúrnym správam), celková koncepcia spravodajstva (výber problémov či udalostí, preferencie, štruktúra usporiadania príspevkov, implicitná synchronizácia správ a názorov redaktorov či spravodajského tímu v celkovej koncepcii spravodajstva, statické a dynamické premenné v štruktúre spravodajstva), charakter a žurnalistické spracovanie informácií, pomer zastúpenia informácií z domova a zo zahraničia, domáce tematické spektrum v spravodajskej relácii, územná lokalizácia – regionálny aspekt, zastúpenie politického spravodajstva v čistej forme – prezentácia politických strán a ich programov, vyváženosť politických názorov a stanovísk z hľadiska prezentovaných problémov, vyváženosť názorov k prezentovaným problémom z vecného a odborného aspektu, sebareprezentácia média a vlastných aktivít či úspechov, lingvistické hľadisko.

Komparatívna analýza spravodajstva STV, TV Markíza, VTV

V rámci komparatívnej analýzy spravodajských relácií televíznych staníc STV, TV Markíza a VTV boli podľa kategorizačného kľúča stanovené a porovnávané vytypované kategórie a analytické premenné: 1. obdobie, 2. koncepcia spravodajskej relácie, 3. prezentačné formy informácií, 4. charakter výpovede a spracovanie informácií, 5. vyváženosť informácií, 6. územný charakter informácií, 7. zahraničie, 8. Slovensko, 9. tematická profilácia, 10. politické spravodajstvo, názory politických subjektov z hľadiska prezentovaných problémov, 11. sebareprezentácia média, 12. spravodajský jazyk.

Výberovú vzorku tvorili hlavné spravodajské relácie počas náhodne vybraných 7 týždňov v mesiacoch november a december 1997, od 1. 11. 1997 do 12. 12. 1997. Vzorku predstavovalo 1 697 spravodajských príspevkov a informačných vstupov v časovom rozsahu 2 190 spravodajských minút.

Výsledky analýzy: kvantitatívne ukazovatele

Uvádzané sú základné kvantitatívne údaje o spravodajských reláciách, vzájomné porovnanie vytypovaných znakov. Vzhľadom na objektívne podmienky je selektívne prezentovaná analýza parciálnych úrovní a znakov jednotlivých spravodajských relácií. Spravodajská relácia *Noviny STV* dosahuje priemerný čas vysielania 21 minút, *Televízne noviny TV Markíza* 18 minút a *Denník VTV* 11 minút.

Celkový počet spravodajských príspevkov, podiel domácich a zahraničných správ

Za sledované obdobie STV odvysielala v hlavnej spravodajskej relácii 762 príspevkov, z nich 507 tvorili spravodajské príspevky z domova. TV Markíza odvysielala 516 príspevkov, z nich domácich bolo 359, *Denník VTV* odvysielal 419 príspevkov, z ktorých dianie na Slovensku mapovalo 230 spravodajských príspevkov (pozri tab. 1).

Najvyššie zastúpenie správ zo zahraničia v analyzovanom období mali *Noviny STV* – 255 príspevkov, z ktorých 80 príspevkov bolo od stálych spravodajcov. Zahraničné spravodajstvo *Novín STV* vykazuje celkovo najvyššie zastúpenie príspevkov od svojich stálych spravodajcov.

Tabuľka 1

Kvantitatívna analýza spravodajských relácií

(celkový počet spravodajských príspevkov)

	spolu	domáce	zahraničné
Noviny STV	762	507	255
TV Markíza	516	359	157
Denník VTV	419	230	189

Okrem Českej republiky, v ktorej má spravodajcov Markíza aj VTV, prináša STV prostredníctvom spravodajcov viac informácií z Ruska, Maďarska a Nemecka. Svojho stáleho spravodajcu má STV aj pri EÚ v Bruseli. Spravodajcovia často prinášajú informácie aj pre okolité krajiny v Európe. Celkovo STV vo väčšej miere zohľadňuje dianie v Európe ako komerčné televízne stanice, ktoré selektívnym spôsobom využívajú informácie spravodajských agentúr. V danom období sa značne vysoké zastúpenie informácií týkalo Iraku, kde sa vyhrocoval problém inšpektorov OSN pôsobiacich v danej krajine, ako aj Francúzska, kde štrajkovali vodiči kamiónov. Zahraničné spravodajstvo STV vykazuje menšiu mieru orientácie na nešťastia a katastrofy, tematické spektrum je rôznorodejšie, záber z hľadiska jednotlivých krajín je širší (pozri tab. 2).

Tabuľka 2

Podiel vlastných a agentúrnych príspevkov

	vlastné príspevky	krátke správy	zahraniční spravodajcovia	zahraničné agentúrne správy
STV	472	38	80	172
TV Markíza	347	12	27	130
VTV	212	18	4	185

Štruktúra spravodajských relácií z hľadiska prezentácie udalostí celospoločenského charakteru a územnej lokalizácie

Podľa kvantitatívnych ukazovateľov najvyššie zastúpenie prezentácie udalostí celospoločenského významu mala STV – 298 príspevkov, z toho 58 sa týkalo zahraničnej politiky a vzťahov SR so zahraničím, 30 prezentovalo vládu, 42 parlament a 7 príspevkov mapovalo činnosť prezidenta. Prezentácia politických strán (tlačové porady, vyhlásenia, postoje, program...) bola zaznamenaná v 22 príspevkoch. Z hľadiska územnej lokalizácie spravodajských príspevkov *Noviny STV* sa snažili mapovať dianie v celej SR. Dianie v Bratislave bolo prezentované v 29 príspevkoch, dianie v ostatných regiónoch Slovenska priblížilo 108 príspevkov. Vlastná prezentácia v *Novinách STV* bola zaznamenaná v 16 prípadoch (aktivity STV, zmluvy, vyhlásenia, činnosť riaditeľa...), upútavky na *Aktuality* a aktuálnu publicistiku boli odvysielané takmer denne – 34 príspevkov (pozri tab. 3). *Televízne noviny TV Markíza* v 25 príspevkoch informovali o vláde a jej činnosti, 33 príspevkov priblí-

Tabuľka 3

Štruktúra domáceho spravodajstva

(hľadisko spoločenského významu a územnej lokalizácie)

	udalosti celospoločenského významu	prezentácia politických strán	Bratislava	regióny	vlastná prezentácia
STV	298	22	29	108	16 34 – upútavky
TV Markíza	172	49	37	88	13 *42 – upútavky
VTV	189	21	17	2	1

* V celkovom počte príspevkov nie sú započítané upútavky na vlastný program.

žilo dianie v parlamente a 4 príspevky informovali o činnosti prezidenta. V *Denníku VTV* sa 26 príspevkov venovalo vláde, 42 parlamentu a 5 príspevkov informovalo o činnosti prezidenta. Z hľadiska územnej lokalizácie a mapovania diania v regiónoch SR je pomer zastúpenia celospoločenských udalostí, informácií o dianí v Bratislave a v jednotlivých regiónoch v komerčných televíziách odlišný. V *Denníku VTV* je regionálne spravodajstvo takmer na nulovej hranici (2 príspevky v sledovanom období), pričom o dianí v Bratislave informovalo 17 príspevkov, 1 príspevok patril do kategórie vlastnej prezentácie. V *Televíznych novinách Markízy* o dianí v Bratislave informovalo 37 príspevkov, informácie z ostatných častí Slovenska prinieslo 88 príspevkov, z toho 20 bolo z Košíc. Vlastnú prezentáciu zabezpečilo 13 príspevkov, upútavky na program TV Markíza boli dennou súčasťou záveru spravodajskej relácie.

Prezentácia politických strán – čistá politická forma

TV Markíza má celkovo najvyššie zastúpenie príspevkov v čistej politickej forme – tlačovky, vyhlásenia, programy, postoje politických strán. V analyzovanom období TV Markíza odvysielala celkovo 49 príspevkov v čistej politickej forme, z nich 29 prezentovalo opozičné politické spektrum, 16 príspevkov koalíčné a 1 príspevok súčasne koalíciu aj opozíciu. V *Denníku VTV* bola forma politickeho spravodajstva zaznamenaná v 21 príspevkoch, čo je o 28 príspevkov menej ako v TV Markíza. Opozícia bola prezentovaná v 12 príspevkoch, koalícia v 6 príspevkoch, 3 príspevky prezentovali súčasne opozíciu aj koalíciu (pozri tab. 4).

Tabuľka 4

Politické spravodajstvo – prezentácia politických strán

	koalícia	opozícia	opozícia + koalícia	iné	spolu
STV	7	12	–	3	22
TV Markíza	16	29	1	3	49
VTV	6	12	3	–	21

Jednotliví predstavitelia koalícieho a opozičného spektra sa vyjadrovali k prezentovaným problémom, či už na parlamentnej pôde alebo k špecifickým aktuálnym problémom jednotlivých oblastí spoločenského života. Pomer zastúpenia názorov a stanovísk predstaviteľov politických strán a hnutí k predkladaným problémom či udalostiam je v *Novinách STV* a v *Denníku VTV* takmer vyvážený. Situácia je však iná v prípade TV Markíza, kde pomer zastúpenia názorov predstaviteľov opozície je dvojnásobný a celkovo 22 príspevkov nespĺňa kritériá vyváženosti (pozri tab. 5).

Tabuľka 5

Vyjadrenie predstaviteľov politických strán a hnutí k pertraktovaným problémom v spravodajských príspevkoch

	koalícia	opozícia	počet príspevkov
STV	34	31	27
TV Markíza	32	65	55
VTV	43	42	37

Prezentácie jednotlivých oblastí spoločenského života

Mapovanie diania z hľadiska jednotlivých sfér spoločenského života limituje aktuálna situácia, či už je to politická z hľadiska prijímania nových zákonných opatrení a úprav na vládnej a parlamentnej úrovni, alebo sú to aktuálne spoločenské udalosti či špecifické problémy v reálnom čase – celospoločenské, lokálne a regionálne, ako aj skupinové a individuálne.

Oproti komerčným televíziám spravodajstvo STV podstatne viac informovalo o zahraničnej politike a medzinárodných vzťahoch SR. Informácie sa dotýkali oficiálnych návštev SR, či už na parlamentnej, vládnej alebo prezidentskej úrovni, oficiálnych rokovaní so zahraničím o špecifických oblastiach spoločenského života, ako aj oficiálnych návštev predstaviteľov SR v zahraničí.

Rozdiely medzi spravodajstvom komerčných staníc TV Markíza a VTV z hľadiska mapovania jednotlivých sfér spoločenského života sú v prezentácii politických strán v čistej politickej forme a oblasti médií. Ostatné rozdiely vyplývajú z absencie informácií z regiónov Slovenska v spravodajskej relácii VTV, celkový rozdiel v kvantitatívnom zastúpení informácií z Bratislavy a regiónov SR v *Televíznych novinách Markízy* a *Denníku VTV* je 108 príspevkov. Jedinou oblasťou, ktorej sa komerčný sektor vôbec nevenuje, je oblasť poľnohospodárstva.

Kvantitatívne zastúpenie informácií a príspevkov z oblasti kultúry v spravodajstve STV je oproti komerčným staniciam vysoké. Treba však poznamenať, že pod kategóriu kultúra spadajú oblasti filmu, divadla, výtvarné umenie, folklór a i., v rámci daných oblastí – osobnosti (profily, výstavy, jubileá, úmrtia), udeľovanie cien za tvorbu, kultúrne podujatia či odborné konferencie a problematika kultúry v procese transformácie. Príspevky sú zaradované v spravodajstve STV v závere, v priemere sú to jeden až dva príspevky. Kultúra v komerčných spravodajských reláciách je zastúpená na podstatne nižšej úrovni tak z hľadiska kvantitatívneho zastúpenia, ako aj mapovania jednotlivých oblastí. Prevažuje oblasť filmu, hudby (súčasná) a oblasť ľahkej zábavy (pozri tab. 6).

Tabuľka 6

Štruktúra spravodajských relácií – mapovanie oblastí spoločenského života

	STV	TV Markíza	VTV
Medzinárodná politika a medzinárodné vzťahy	58	14	16
Vláda	30	25	26
NR SR	42	33	42
Prezident	7	4	5
Ústavný súd	3	–	1
Politické strany	22	*49 (+2)	*21 (+2)
Odbory	10	8	7
OÚ, MS, ZMOS	3	5	–
Záujmové spoločenské organizácie	11	–	4
Ekonomika	14	10	12
Financie, bankovníctvo	4	7	4
Armáda	6	5	3
Priemysel, energetika	15	15	4
Školstvo	24	17	3
Zdravotníctvo	10	24	10
Sociálna sféra	18	12	12
Obchod, služby, CR	1	3	–
Životné prostredie, príroda	7	3	4
Doprava a spoje	20	9	3
Stavebníctvo, byty	2	2	–
Poľnohospodárstvo	5	–	–
Polícia – tlačové porady, kriminálne činy, legislatíva	23	34	13
Médiá	17	24	7
Kultúra	50	12	7
Historické výročia, pamätné dni	7	5	6
Národnostné menšiny	7	4	1
Cirkev	6	2	3
Veľtrhy, výstavy	3	1	6
Vlastná prezentácia	16 (+34)	13 (+42)	1
Iné	11	17	7
Spolu	**484	**359	230

*Výsledky výskumov – preferencie politických strán.

**V celkovom súčte – STV bez komentárov – 23

TV Markíza bez upútaviek na vlastný program.

Noviny STV

Štruktúru spravodajskej relácie tvorí prehľad hlavných udalostí dňa zo sveta a z domova (cca 4–5 hlavných udalostí dňa), po ňom úvodnú časť spravodajstva predstavuje prezentovanie hlavných udalostí dňa v SR s celospoločenským významom alebo príspevky týkajúce sa špecifických oblastí a udalostí. Po domácich udalostiach nasledujú hlavné udalosti zo zahraničia – príspevky zahraničných spravodajcov STV a agentúrne spravodajstvo. Tretí blok tvoria aktuálne informácie z jednotlivých oblastí spoločenského života a informácie z regiónov. Záver spravodajskej relácie STV tvorí blok informácií z kultúry, histórie, ale aj z iných oblastí – cirkevné obrady, charita, sociálna oblasť a oblasť zábavy.

1. Rozsah spravodajskej relácie:

Časový rozsah hlavnej spravodajskej relácie STV bol 20 až 22 minút. V priemere spravodajskú reláciu STV tvorilo 18 spravodajských príspevkov (priemer 18,2), domáce aktuálne dianie prezentovalo 10–15 príspevkov (priemer 12,1), zahraničné udalosti 3–8 príspevkov (priemer 6,1). Počet príspevkov *Novín STV* z domova – 507 je takmer totožný s celkovým počtom spravodajských príspevkov *TV Markíza* (516) a viac než dvojnásobný, ako odvysielala VTV vo svojom *Denníku*. Spravodajské príspevky zo zahraničia majú taktiež vyššie zastúpenie ako v komerčných televíziách – 255 príspevkov (TV Markíza – 157, VTV – 189).

2. Žurnalistický žáner:

Najnižšie zastúpenie v spravodajskej relácii mali krátke čítané správy – 38 (daná kategória zahŕňa aj vyhlásenia a stanoviská poskytnuté STV). Podstatnú časť spravodajských príspevkov tvorili príspevky redaktorov STV – reportáže a analytické príspevky. Časový rozsah jednotlivých príspevkov sa pohyboval v rozpätí od 30 sekúnd do 2 minút. Prevažná väčšina z nich sa pohybovala na hranici 1 minúty. Spravodajstvo zo zahraničia tvorili príspevky zahraničných spravodajcov STV – 80 a príspevky zahraničných agentúr – 172. Rozsah daných príspevkov bol odlišný, príspevky spravodajcov STV sa v priemere pohybovali na hranici 1 minúty, agentúrne príspevky dosahovali časový rozsah do 30 sekúnd. Prevažná väčšina spravodajských príspevkov mala informačný, konštatačný charakter, príspevky zo zahraničia mali všetky informačný, konštatačný charakter, osobitnú kategóriu tvorili komentáre.

3. Tematická profilácia:

a) *informácie celospoločenského charakteru – pomer zastúpenia oblastí spoločenského života*

Príspevky hlavnej spravodajskej relácie STV zohľadňovali všetky hlavné oblasti spoločenského života. Z hľadiska kvantitatívneho zastúpenia príspevkov v kategórii medzinárodná politika a medzinárodné vzťahy (58 príspevkov) je nutné konštatovať, že napĺňanie danej kategórie limituje alebo určuje aktuálna situácia. Kategória zahŕňa jednak zahraničnú politiku vo vzťahu k SR, ako aj opačne. V danom období rezonovala problematika Gabčíkova, EÚ, medzinárodné konferencie v Japonsku, Kanade, návštevy poslancov v Európskom parlamente, SUMMIT SEI, Rada colnej únie a i. Smerom k SR bolo obdobne rušno, návštevy – Švédsko, NATO, rokovania s ma-

garskou stranou vo veci Gabčíkova, oficiálne návštevy – India, Japonsko, experti z oblasti financií (EÚ) a bankovníctva, otváranie veľvyslanectva, prijatia a rokovania vo Vatikáne (prezident), návšteva rakúskeho premiéra, bulharského prezidenta, ale aj predstaviteľov priemyselných kruhov atď. V porovnaní s TV Markíza, ale aj VTV je zastúpenie daných príspevkov vyššie – takmer štvornásobné. *Televízne noviny TV Markíza* majú najvyššie zastúpenie príspevkov v čistej politickej forme – 49, je to iba o 9 menej ako príspevky týkajúce sa zahraničných vzťahov SR v *Novinách STV*. Zastúpenie informácií z činnosti vlády (tlačové porady, opatrenia, vyhlásenia, zasadnutia Rady vlády...) je vo všetkých spravodajských reláciách takmer rovnaké.

V danom období o dianí v parlamente informovalo 42 príspevkov *Novín STV*. Zastúpenie príspevkov z parlamentnej oblasti tiež určuje aktuálna situácia a dôležitosť predkladaných zákonov – v danom období bol aktuálny štátny rozpočet, DPH pre tlač, odporúčania EÚ a i. Z ostatných sfér to boli informácie podľa aktuálnosti problémov v danom čase, ale aj nadčasových problémov, ktoré súvisia s transformačnými procesmi systému ako celku. Informačné príspevky zodpovedali stupňu dôležitosti daných oblastí – školstvo, doprava, sociálna sféra, ekonomika (makroekonomické hladisko), zdravotníctvo, médiá.

Zaradenie a pomer zastúpenia spravodajských príspevkov z jednotlivých sfér spoločenského života je obdobné aj v TV Markíza, aj vo VTV. Najvyššie zastúpenie majú oblasti – zdravotníctvo, školstvo, sociálna sféra, priemysel, ekonomika. Pod kategóriou polícia a i. je zahrnutá bezpečnostná politika (tlačové porady PZ, činnosť a akcie PZ, legislatíva, kriminálne činy, havárie, nehody, problematika utečencov – ilegálnych a i.). Z celkového počtu príspevkov danej kategórie boli v spravodajstve STV násilné trestné činy uvedené v 5 príspevkoch. Najvyššie zastúpenie príspevkov z danej oblasti mali *Televízne noviny TV Markíza* – 34 príspevkov, oproti STV však zastúpenie násilných trestných činov bolo v prevahe – 23 príspevkov informovalo o vraždách, násilných prepadnutiach, nehodách, haváriách, ostatné prinášali informácie z tlačových porad PZ a MV a o akciách PZ.

V príspevkoch z jednotlivých oblastí spoločenského života (v 260 príspevkoch nie je zahrnutá zahraničná politika, vláda ako celok, NR SR, prezident, US, politické strany) jednotliví rezortní ministri dostali priestor 24-krát.

Z celkového počtu príspevkov *Novín STV* (týkajúcich sa domáceho diania) sa percentuálne zastúpenie príspevkov, v ktorých dostala priestor vláda a jednotliví rezortní ministri, pohybovalo na hranici 11 percent. Predstavitelia vlády sú zastúpení aj v príspevkoch kategórie medzinárodná politika a medzinárodné vzťahy. Nie je možné ich však zlúčiť, pretože príspevky sa týkajú aj parlamentných delegácií, prezidenta a oficiálnych návštev a rokovaní smerom do SR. Pomer príspevkov v kategórii medzinárodná politika k celkovému počtu príspevkov bol 12 percent.

V *Televíznych novinách TV Markíza* jednotliví predstavitelia vlády dostali priestor (okrem vlády ako celku) 8-krát. Pomer zastúpenia príspevkov, ktoré informovali o činnosti vlády a jednotlivých rezortných ministrov, tvoril 9,2 percenta z celkového počtu príspevkov a domácom dianí;

b) informácie z regiónov, špecifické postavenie Bratislavy

O dianí v Bratislave informovalo 29 príspevkov, v regiónoch 108 príspevkov. Pomer mapovania jednotlivých sfér spoločenského života bol obdobný ako pri príspevkoch s celospoločenským dosahom – najviac sa informácie dotýkali školstva,

sociálnej sféry, priemyslu, životného prostredia, ekológie, kultúry, cirkvi, bezpečnostnej politiky, vyššie zastúpenie z hľadiska regiónov mali záujmové a spoločenské organizácie a združenia. Západoslovenský región mapovalo 31 príspevkov, stredoslovenský 34 príspevkov, východoslovenský 42 príspevkov, z nich sa však 8 neviazalo priamo na problematiku regiónov (utečenci, Ústavný súd a i.). Zastúpenie informačných príspevkov z jednotlivých regiónov v spravodajstve je takmer vyvážené. Slovenská televízia dáva podľa aktuálnosti väčší priestor špecifickým problémom z regiónov SR v *Aktualitách*.

4. Politické spravodajstvo – čistá politická forma:

Zastúpenie politického spravodajstva v rozsahu 22 príspevkov určuje situácia na politickej scéne. Celkovo však kvantitatívne zastúpenie príspevkov v čistej politickej forme nepresiahlo hranicu nadmerného zastúpenia daných príspevkov voči ostatným oblastiam. Koalícia bola prezentovaná v 7 príspevkoch, opozícia v 12 a iné strany v 3 príspevkoch. Časový priestor na prezentáciu politických názorov predstaviteľov koalície predstavoval 10 min. 40 sek., opozície 12 min. 10 sek.

Zastúpenie príspevkov v čistej politickej forme v TV Markíza predstavovalo 49 príspevkov, z toho koalíciu priblížilo 16 a opozíciu 29 príspevkov. Časový priestor pre koalíciu predstavoval 23 minút, pre opozíciu 52 minút.

5. Vyváženosť informácií:

a) Vecná a odborná vyváženosť sa podľa kvantitatívnych ukazovateľov v príspevkoch dodržala, iným aspektom je spôsob spravodajskej úpravy, kde sa prejavila tendencia obdobne ako v TV Markíza k implicitnej synchronizácii správ a názorov. Vyjadrenia vládnych predstaviteľov boli zaradené ako posledné, oproti iným dostávali väčší priestor alebo sa konštatačno-informačným spôsobom informovalo o probléme a do hĺbky sa neanalyzoval. Obchádzal sa problém privatizácie, dosah a spôsob. Z hľadiska problémov absentovali stanoviská odbornej verejnosti k prezentovaným problémom, podľa zákona nebolo napĺňané kritérium názorovej plurality z hľadiska aktuálneho problému. Príspevky ku kauze DRUKOS boli jednoznačne zaradené ako nevyvážené tak z vecného, ako aj politického hľadiska. Otázka kvalitného spravodajstva je limitovaná celkovou koncepciou redakcie, média ako takého a profesionálnym vybavením redaktorov.

b) Politická vyváženosť – na prezentovanie názorov o jednotlivých problémoch dostala koalícia priestor v *Novinách STV* 34-krát, opozícia 31-krát (prevažne informácie z parlamentu).

Vyváženosť podľa zastúpenia názorov politických subjektov nebola naplnená v 2 príspevkoch. Aj v tejto rovine bola zaznamenaná implicitná synchronizácia správ a názorov, stanoviská koaličných predstaviteľov boli zaradované na záver príspevkov a vo väčšom časovom priestore. Celkový časový priestor daných príspevkov bol užší ako v TV Markíza.

Komentáre v spravodajskej relácii

Cieľom komentára je rozvinúť myšlienku, priniesť názor, potvrdiť postoj. Je jednoznačne subjektívny, ale vyžaduje si striktnú objektívnosť štúdia faktov, pozorovanie a analýzu faktov, žurnalista nemá právo deformovať fakty, maskovať ich. Kvalita komentujúceho príspevku závisí od kompetentnosti komentátora v predmete, kto-

rým sa zaoberá, skôr ako vysloví názor, musí byť o veci dobre informovaný. V teórii, ako aj v žurnalistickej praxi sa nevyskytuje zákaz vyjadrovať názory redaktora formou komentárov. Vyjadrovanie názorov redaktorov v spravodajských reláciách určuje profesionalita, kódexy a smernice. Základným princípom, ktorý je možné uplatniť, je oddeliť informačné príspevky od komentujúcich žánrov a vysoký stupeň profesionality komentátorov, ale aj celého redakčného tímu. Každý zákaz v danej rovine prezentovania názorov by sa mohol dostať do rozporu s ústavou. Samozrejme, ak sa fakty falšujú alebo sa nimi v rámci komentárov manipuluje do takej miery, že absolútne skreslia skutočnosť, je možné využiť všetky právne prostriedky na nápravu.

Počas analyzovaného obdobia bolo do hlavnej spravodajskej relácie STV zaradených celkovo 23 komentárov k vnútropolitickému situácii v SR. Všetky komentáre označené titulkom – *Názory*, *Komentár týždňa*, *Poznámka* či *Vnútropolitický komentár* boli zaradené do vysielania spravodajskej relácie v piatok a počas víkendu (až na jeden, ktorý bol odvysielaný v utorok). STV si pri zaradení daného žánru do spravodajskej relácie splnila zásadné pravidlo o oddelení žánrov. Autorom 12 komentárov bol P. Kapusta, pod ostatné sa podpísali M. Púchovský, R. Mistrík a D. Kerný. Aj keď príspevky D. Kerného boli označené ako zahraničnopolitický komentár, vzťahovali sa k SR (Rómovia, prezident v Nemecku).

Príspevky M. Púchovského naplňali atribúty expresívneho komentára. Vyjadrujú subjektívny postoj a úsudok autora, sú to skôr filozofické úvahy, subjektívne pocity, nie sú vhodné na zaradenie do spravodajskej relácie. Ak by boli zaradené do vysielania, mali by byť oddelené od ostatného vysielania ako napríklad v SRo *Živé slová*. Prezentácia daných postojov a názorov by mala byť súčasťou publicistiky (okružly stôl, téma...). V latentnej forme dané komentáre vyjadrovali negatívny vzťah k opozícii a k stanoviskám opozičných predstaviteľov.

V analyzovanom období bolo do spravodajskej relácie *Noviny STV* zaradených 12 príspevkov P. Kapustu. Celkový rozsah komentárov predstavoval 38 minút, až na 3 príspevky, ktoré nenaplnili atribúty komentára, ostatné mali charakter interpretačného komentára. Prevažná väčšina daných komentárov v latentnej forme vyjadrovala negatívny postoj voči opozícii. Ak je aj vyčlenený priestor vlastnému názoru redaktora vo forme komentára, priestor v tom istom médiu by mali dostať všetci, ktorých sa informácie alebo predkladané skutočnosti dotýkajú. Ak nie, môže poškodená strana uplatniť právne prostriedky. Ak hľadá inú cestu, dáva priestor na rôzny výklad alebo potvrdzuje, čo bolo povedané. V každom prípade iba výhrady alebo hľadanie iných možností odpovedí na prezentované názory prostredníctvom komentárov neodstraňujú podstatu problému. V analýze spravodajstva za určité obdobie sa môže v komentároch zistiť jednostranná podpora jednej strany či hnutia. Zisťovanie a dokazovanie pravdivosti či skresľovania faktov alebo skutočností je záležitosťou napadnutých a samotného komentátora. V politickej rovine kategóriu pravdy limituje čas, nie prítomnosť, ale budúci.

Televízne noviny – TV Markíza

Štruktúru spravodajskej relácie tvorí prehľad hlavných udalostí dňa zo sveta a z domova (cca 3–4 hlavné udalosti dňa). Úvodnú časť spravodajstva tvorí prezentovanie hlavných udalostí dňa v SR s celospoločenským významom alebo týkajúcich sa špe-

cifických oblastí, či už regionálnych alebo iných. V *TN* sa neuplatňuje striktné začleňovanie príspevkov, ani poradie zaraďovania nie je pevne určené. Po hlavných domácich udalostiach nasledujú hlavné udalosti zo zahraničia, záver spravodajskej relácie tvorí blok domácich či špecifických informácií.

1. Rozsah spravodajskej relácie:

Časový rozsah hlavnej spravodajskej relácie bol 18 až 19 minút. V priemere spravodajskú reláciu tvorilo 12 spravodajských príspevkov (priemer 12,3), domáce dianie podľa aktuálnosti prezentovalo 7–10 príspevkov (priemer 8,5), zahraničné udalosti 2–5 príspevkov (priemer 3,7). Počet príspevkov z domova – 357 tvoril 70 percent z celkového počtu príspevkov za dané obdobie. Spravodajské príspevky zo zahraničia boli v prevažnej miere z agentúrneho servisu. Najvyššie zastúpenie mali informácie z Českej republiky a USA.

2. Žurnalistický žáner:

Najnižšie zastúpenie v spravodajskej relácii mali krátke čítané správy (12). Podstatnú časť spravodajských príspevkov tvorili príspevky redaktorov TV Markíza – reportáže a analytické príspevky. Časový rozsah jednotlivých príspevkov sa pohyboval v rozpätí od 1 minúty do 2 minút 30 sekúnd. Prevažná väčšina príspevkov sa pohybovala na hranici 2 minút.

Spravodajstvo zo zahraničia tvorili príspevky zahraničných spravodajcov TV Markíza z Čiech – 27 za sledované obdobie a príspevky zahraničných agentúr – 130. Rozsah daných príspevkov bol odlišný. Príspevky spravodajcov (prevažne spravodajkyne z Prahy) sa v priemere pohybovali na hranici 1 minúty, agentúrne príspevky dosahovali časový limit do 30 sekúnd.

Všetky príspevky zo zahraničia mali informačno-konštatačný charakter, prevažná väčšina spravodajských príspevkov, ktoré prinášali informácie o domácom dianí, mala taktiež informačno-konštatačný charakter, v 5 spravodajských príspevkoch sa v explicitnej forme prejavila tendencia komentovať predkladané skutočnosti zo strany redaktora a 3 príspevky naplňali atribúty interpretačného komentára. V niektorých príspevkoch bola použitá „argumentácia typu dojmológie“ – údajne, zrejme bola, povráva sa, je všeobecne známe.

3. Tematická profilácia:

a) *informácie celospoločenského charakteru – pomer zastúpenia oblastí spoločenského života*

Príspevky hlavnej spravodajskej relácie zohľadňovali hlavné oblasti spoločenského života. Z hľadiska kvantitatívnych ukazovateľov v kategórii medzinárodná politika a medzinárodné vzťahy bolo zastúpenie podstatne nižšie ako v spravodajstve STV. Najvyšší podiel spravodajských príspevkov v *Televíznych novinách* mali príspevky v čistej politickej forme – 49 (prezentácia politických subjektov). Druhý najpočetnejší blok tvorili príspevky, ktoré informovali o násilných trestných činoch, prinášali informácie z tlačových porád policajného zboru a akcií PZ. Celkovo to bolo 34 príspevkov, z nich násilnú trestnú činnosť zachytávalo 19 príspevkov, havárie 4 príspevky. Dianie na pôde parlamentu priblížilo 33 príspevkov a činnosť vlády 25 príspevkov, prezidenta 4 príspevky. Jednotliví predstavitelia vlády dostali priestor (okrem vlády ako celku) 8-krát. Pomer zastúpenia príspevkov, v ktorých bola prezentovaná

činnosť vlády a jednotlivých ministrov, predstavoval v celkovom počte príspevkov 9,2 percenta. Súčasťou vlastnej prezentácie boli informácie o sledovanosti TV Markíza, stanoviská generálneho riaditeľa a jeho návštevy v Košiciach, rozšírenie dosahu signálu TV Markíza a i. V 3 prípadoch boli príspevky venované novému časopisu *Markíza*, 2-krát vo forme skrytej reklamy;

b) informácie z regiónov, špecifické postavenie Bratislavy

Dianie v Bratislave mapovalo 37 príspevkov, v regiónoch SR 88 príspevkov. Pomer zastúpenia jednotlivých sfér spoločenského života bol obdobný ako pri príspevkoch s celospoločenským dosahom. Informácie zo západoslovenského regiónu prinieslo 25 príspevkov, stredoslovenského 28 a východoslovenského 35 príspevkov, z ktorých dianie v Košiciach mapovalo 20 príspevkov, z nich 7 priblížilo televíznym divákovi primátora R. Schustera. Z celkového počtu Bratislava a Košice boli zastúpené 57 príspevkami, kým informácie z ostatných regiónov SR prinieslo 68 príspevkov, z nich 19 informovalo o násilnej trestnej činnosti a nehodách, 49 informovalo o aktuálnom dianí a problémoch v jednotlivých regiónoch SR. Regionálne spravodajstvo TV Markíza bolo nevyvážené, predimenzované informačnými príspevkami z Bratislavy a Košíc a z oblasti násilnej trestnej činnosti a nehôd.

4. Politické spravodajstvo – čistá politická forma:

Kvantitatívne zastúpenie príspevkov v čistej politickej forme v *Televíznych novinách TV Markíza* bolo najvyššie.

5. Vyváženosť informácií:

a) Vecná a odborná vyváženosť sa podľa kvantitatívnych ukazovateľov v prevažnej väčšine príspevkov dodržala. Iným aspektom je spôsob spravodajskej úpravy, v ktorom sa prejavila tendencia k implicitnej, ako aj k explicitnej synchronizácii správ a názorov. Implicitná forma sa prejavila najmä vo forme usporiadania jednotlivých súčastí spravodajských jednotiek, prestrihávaním rozhovorov, vlastnou úpravou stanovísk strihmi a zaradením v príspevku. V prípade vládnych predstaviteľov v niektorých prípadoch platil princíp „nepriamej úmery“ – čím kratší bol časový priestor na vyjadrenie názoru vládneho predstaviteľa, tým rozsiahlejší bol časový priestor na sprostredkované tlmočenie jeho stanoviska (v 22 príspevkoch s negatívnym podtónom) a súčasne sa vytváral väčší priestor na vyjadrenie stanovísk druhej strany. Kvantitatívne bola vyváženosť naplnená, ale jej pravý zmysel sa stratil. V 9 príspevkoch vecnú argumentáciu dopĺňala svojsky chápaná argumentácia (explicitná forma synchronizácie správ a názorov), vyjadrená výrazmi – „je všeobecne známe“, „nevyklučuje sa“, „ale čo nie je, môže byť“. Pri vecnej argumentácii, podporenej výrokmi „mám dôkazy“, redaktori vôbec nezaujímal, o aké dôkazy ide, výrok sám osebe sa stal dôkazom. „Nevyváženosť“ priberala atribúty „neobjektívnosti“, ktoré sa v plnej miere naplňovali zistenou tendenciou implicitnej synchronizácie správ a názorov vo forme zaraďovania názorov opozície. V prevažnej väčšine príspevkov boli stanoviská a názory predstaviteľov opozície zaraďované na koniec bez zostrihania, prezentované bolo súvislé a jasné stanovisko.

Najextrémnejšie prípady neobjektívneho spracovania informácie: Predstaviteľ koalície dostal priestor na 6 slov, za ním nasledovali názory 2 predstaviteľov opozície v časovom priestore 1 minúta. Absolútnym „štekotom“ boli 4 slová členky vlády, po ktorom bol poskytnutý priestor na jasnú a zrozumiteľnú formuláciu postoja predstaviteľa opozície. Aj v prípade prezentácie stanovísk koalície i opozície sa zaužívané

pravidlo dodržiavalo. Škálu postojov ukončoval M. Dzurinda, ktorého čas na prezentáciu názoru v jednom prípade predstavoval „súčet časov“ 3 predstaviteľov koalície. Prevažná väčšina príspevkov, v ktorých dostali priestor predstavitelia politických subjektov, v latentnej forme podporovala záujmy jednej strany politického spektra, v *Televíznych novinách TV Markíza* to bola opozícia.

Oproti predstaviteľom SDK, ktorých v danom období podporovala celková redakčná línia, predstaviteľov SDL približovala špecifická forma, ktorá sa vymykala z bežných noriem žurnalistickej praxe (získavanie informácií na tlačových poradách a k prezentovaným problémom...). Boli to akési špecifické útvary propagácie predstaviteľov jednej politickej strany až na hranici politickej reklamy. Napríklad P. Kanis rúbalo drevo na zimu vdovám po slovenských partizánoch, vrah sa na ne zabúda. Spravodajský štáb Markízy si prešiel „kúsok predvolebnej cesty s MIGOM“ J. Migaša a sprízvukoval, ako sa šéf SDL zaujíma o problémy jednoduchých ľudí.

b) Politická vyváženosť – na prezentovanie názorov o jednotlivých problémoch dostala koalícia priestor 32-krát, opozícia 65-krát. Vyváženosť, podľa zastúpenia názorov politických subjektov, nebola naplnená v 22 príspevkoch.

Priestor pre primátora Košíc R. Schustera v spravodajskej relácii TV Markíza. Celkovo za dané obdobie bol daný priestor pre pána primátora 7-krát. V SR je viac ako 2 300 starostov a primátorov. Z nich napríklad dostali priestor: ZMOS 2-krát, 1-krát bol ako primátor prezentovaný J. Slota a 1-krát P. Kresánek. Priblížené bolo ešte stretnutie viacerých primátorov, ale medzi nimi bol aj primátor Košíc. R. Schuster bol predstavovaný ako úspešný primátor, nekonfliktný, ktorý rieši problémy. Je chvályhodné, ak redaktori vyhľadávajú negatívne javy a ich postoj je z hľadiska problému kritický. V prípade prezentácie primátora Košíc sa kritický postoj stratil. Problematiku sídliska Luník, v ktorej sa vyhrotil rómsky problém a kritická situácia asi 100 rodín žijúcich v podstate v gete, pán primátor riešil prijatím občanov a posilnením policajných hliadok, byty však pre nich nie sú (skonštatované). Bol to vlastne iba jeden príspevok, v ktorom pána primátora priblížili divákovi pri riešení problémov, a v podstate zo svojho pohľadu ich aj vyriešil. Ďalšie príspevky spomenuli pána primátora v súvislosti s pripravovaným koncertom hviezd, téma lístky na koncert, ale aj v súvislosti s problematikou medvedov zo ZOO, dokonca mu list napísala aj B. Bardotová. Primátor dostal priestor aj pri stretnutí primátorov najväčších miest v SR a privítal bulharského prezidenta v Košiciach. Príspevok o mítingu (spomienka na 17. november) priblížil divákovi povinnosť pána primátora – „musím sa vrátiť, nastal čas skutkov“. Za dané obdobie sa prezentácia R. Schustera skončila príchodom Mikuláša do Košíc. Propagáciu podporili aj príspevky venované výsledkom minireferenda denníka *Pravda*, ktoré boli prezentované prostredníctvom spravodajskej relácie TV Markíza. Neskôr sa zaregistrovala nová strana SOP, ktorú zakladá aj R. Schuster. Za mesiac január boli zverejnené výsledky preferencií politických subjektov a SOP dosiahla hranicu 15 percent. Danou jednostrannou prezentáciou R. Schustera bol porušený princíp vyváženosti a objektívnosti.

Denník VTV

Koncepcia a forma spravodajskej relácie VTV je odlišná, aj keď ide o komerčnú televíznu stanicu, od spravodajstva TV Markíza. Spravodajstvo VTV nezapadá do rám-

cov klasického komerčného vysielania tak tempom, usporiadaním a formou spracovania príspevkov, ako aj jazykom moderátorov či priestorovým riešením spravodajského štúdia. Časový rozsah spravodajskej relácie sa pohyboval na hranici 10–11 minút. Denne prinášala VTV na obrazovku v priemere 10 spravodajských príspevkov, z ktorých spravidla 5 až 7 príspevkov informovalo o dianí v SR (priemer 5,5) a 3 až 6 príspevkov prinášalo správy zo zahraničia (priemer 4,5), za dané obdobie boli v spravodajskom spektre 4 príspevky od spravodajcu VTV v Čechách. *Denník VTV* vykazoval oproti TV Markíza vyššie zastúpenie správ zo zahraničia (189 príspevkov), ktoré sa však približujú mapovaniu domáceho diania – 230 príspevkov. Z domáceho diania boli prezentované prevažne udalosti celospoločenského významu. O vláde informovalo 26 príspevkov, o parlamente 42 príspevkov, o zahraničnej politike SR 16 príspevkov. Štruktúru spravodajstva dopĺňali analytické príspevky k určitým spoločenským problémom či udalostiam, ale takmer všetky naplňali parametre celospoločenského dosahu. Najpočetnejšie bolo zmapované zdravotníctvo, sociálna sféra a školstvo, ostatné oblasti boli rovnomerne zastúpené 2–5 príspevkami. Popri daných príspevkoch obrazovka VTV priblížila iba dianie v Bratislave – 17 príspevkov, zastúpenie príspevkov, ktoré by informovali o dianí v iných častiach Slovenska, bolo v podstate na nulovej úrovni – za dané obdobie sa dva príspevky venovali problémom z iných regiónov.

Denník VTV využíval prevažne „čisté formy spravodajstva“ – reportáže, rozhovory s predstaviteľmi vlády a parlamentu. V spravodajských príspevkoch *Denníka VTV* z hľadiska pertraktovaných tém nebolo zaznamenané porušenie princípov vyváženosti a objektívnosti, všetky príspevky mali informačno-konštatačný charakter. Vzhľadom na skutočnosť, že spravodajstvo VTV je špecifické, v rámci komparatívnej analýzy boli vo vzťahu k STV a TV Markíza porovnávané len niektoré kvantitatívne znaky.

Denník VTV prešiel od začiatku vysielania mnohými zmenami a ustálil sa na súčasnej forme. Forma zrejme zodpovedá finančnej situácii vo VTV. Situácia sa odrazila aj v záujme televíznych divákov o vysielanie tejto televíznej stanice. Je však záťažujúce, že televízna stanica s celoplošným dosahom vykazuje daný stav. Striktné posudzovanie spravodajstva z hľadiska dodržiavania vyváženosti však indikuje absenciu informácií z regiónov.

Záver – spravodajstvo, situácia v Slovenskej republike

Pre spravodajské relácie, nezávisle od charakteru vysielania (verejnoprávne, komerčné), by mali platiť univerzálne pravidlá, medzi ktoré nesporne patrí „svätosť“ faktov, overovanie prameňov a pravdivosti výpovedí, vyhýbanie sa hodnotiacim súdom a špekuláciám, ako aj vyvolávaniu znepokojenia. Televízni diváci si zaslúžia profesionálne realizované spravodajstvo a neskreslené informácie o súčasnom seba-pretváraní spoločnosti, o tých, ktorí určujú mechanizmy tohto ťažkého procesu, ale aj o tých, ktorí sú jeho súčasťou a tvoria ho. Jednotlivé médiá alebo ich predstavitelia a politické subjekty si „svojsky“ vysvetľujú funkcie jednotlivých súčastí mediálneho systému a zrkadlovým efektom prostredníctvom médií polarizujú spoločnosť a súčasne aj celý mediálny systém. Dominantným v danom probléme by však malo byť hľadanie naplňovania všeobecne platného, ale aj právne zakotveného ustanovenia o objektívnosti a vyváženosti informácií, ktoré je záväzné tak pre verejnoprávne,

ako aj pre komerčné médiá. Prelínanie rôznych úrovní hodnotenia sa môže stať brzdou riešenia reálnych problémov vysielania.

Slovenský mediálny priestor, a v rámci neho vysielanie televíznych staníc s najväčším dosahom, je poznačený v súčasnosti istou „nenormálnosťou“. Tak ako sú diametrálne rozdelené parlamentné subjekty, tak sa namiesto komplementárneho vzťahu vyvíja medzi verejnoprávnu a komerčnou televíziou antagonistický vzťah. Symptómy polarizácie a antagonistických vzťahov sa prenášajú aj na divácku základňu, v ktorej sa začínajú prejavovať procesy diferenciácie nie na základe programovej ponuky televízií, ale na základe politickej orientácie. Vplyv politických záujmov je implantovaný do vysielania už nielen v latentnej podobe. Nevyváženost spravodajských relácií a porušovanie základných princípov objektivity spravodajských príspevkov sa prejavuje aj navonok, dokonca naše „veľké“ televízie cez prizmu politických záujmov začínajú medzi sebou špecifickým spôsobom komunikovať, čo sa odráža v komunikácii ich čelných predstaviteľov prostredníctvom televíznej obrazovky.

Podľa platnej legislatívy v SR by prevádzkovatelia mali poskytovať objektívne a vyvážené informácie nevyhnutné na slobodné vytváranie názorov. Objektivita je najvyšším cieľom informačnej činnosti, založeným na verifikácii faktov. Vyjadruje stupeň identity udalosti, javu a ich reprodukcie v správe, spája sa s normou, ktorá vyžaduje určitý spôsob konania a spracovania informácií o jave. Atribútmi objektivity sú vecnosť, nestrannosť, overiteľnosť a úplnosť. Vyváženost ako záujmovovo pluralistický a integračno-organizačný princíp sa vzťahuje na celkový obsah spravodajskej relácie, aj na celkové zameranie média, na záujmy spoločnosti a jednotlivých skupín v spoločnosti. Základným princípom je rešpektovať široké spektrum záujmov verejnosti, informovať a stimulovať verejnosť vysokou kvalitou a pestrosťou.

Porušovanie základných princípov, ktoré sú zakotvené aj v ustanovení zákona č. 468/1991 Zb. § 4 ods. 2 sa prejavilo vo vysielaní verejnoprávnej Slovenskej televízií, ako aj vo vysielaní TV Markíza. Vo vysielaní TV Markíza to potvrdili tak kvantitatívne ukazovatele – predimenzovanie prezentácie jednej strany politického spektra –, ako aj tendencia k implicitnej i explicitnej synchronizácii správ a názorov v celkovej redakčnej línii aj v jednotlivých príspevkoch. Spracovanie a usporiadanie jednotlivých súčastí spravodajských jednotiek v latentnej forme preferovalo záujmy jednej strany politického spektra, na inom mieste latentná podpora alebo propagácia ešte neexistujúceho politického subjektu (jeho čelného predstaviteľa), tendencia nedodržiavať princíp vyváženosti v regionálnom spravodajstve. Vo vysielaní Slovenskej televízie sa porušovanie princípu objektivity najvypuklejšie prejavilo v komentároch zaradovaných do spravodajstva. V štruktúre spravodajstva sa prejavila tendencia k implicitnej synchronizácii správ a názorov celkovej redakčnej línii, komentáre boli spravidla zaradované po prezentácii politických subjektov. Obdobne sa implicitná synchronizácia správ a názorov prejavila aj pri tvorbe štruktúry spravodajských jednotiek v účelovom preferovaní istých javov, skutočností a záujmov jednej strany politického spektra.

Zistené skutočnosti sa prejavili aj pri vzájomnej komparácii spravodajstva jednotlivých televíznych staníc. Antagonizmus vzájomných vzťahov určený politickou líniou sa prejavil priam antihumánnym spôsobom aj v rovine prezentácie dobročinnnej činnosti a pomoci slabším sociálnym skupinám. Ak STV informovala o sociálnej pomoci deťom, dôchodcom a mentálne postihnutým zo strany p. Tóthovej, p. Belohorskej a p. Mečiarovej, tak na druhej strane TV Markíza informovala o ob-

dobnej pomoci p. Migaša, p. Kukana, p. Kanisa, ale aj pána generálneho riaditeľa Markízy. Ak STV alebo TV Markíza predošlý deň niečo zverejnili, ako náhodou sa reaguje nasledujúci deň s argumentáciou, že to je duálny systém a možnosť slobodného výberu zo širokej palety programovej ponuky. Divák je však v pozícii, že má tvrdenie proti tvrdeniu a častokrát žiadne tvrdenie nie je podložené dostatočnou argumentáciou. Je možné skonštatovať, že v danom období sa vypuklejšie porušovanie základných princípov objektivity a vyváženosti prejavilo vo vysielaní TV Markíza. Predimenzovanosť a načrtnutie istej línie vo vzťahu k preferenciám istých politických záujmov sa prejavili už v minulom roku (jún, august). Dokonca v súčasnosti sa podpora jednotlivých záujmov rozdelila do niekoľkých línií. Ak budú pokračovať dané tendencie v mediálnom prostredí, môže dôjsť k deformáciám a manipulácia s verejnou mienkou dospeje k tomu, čomu sa chcelo vznikom duálneho systému zabrániť. Objektivita a vyváženosť spravodajských relácií sa v súčasnosti hodnotí cez prizmu vzťahov médií k politickým subjektom, nie cez profesionálne kritériá. Dobré vzťahy televíznej stanice s politickými stranami (ako si ich zadefinoval čelný predstaviteľ jedného média) nemajú v demokracii ani v žurnalistickej praxi opodstatnenosť. Aj podstata výrokov typu – „Každý však do určitej miery musí rešpektovať základnú strategickú líniu súkromného média, ktorú určujú jeho majitelia. Je to tak všade na svete, aj v SME, aj v Markíze. Takže nehrajme sa na nezávislosť, tá sa končí na prahu vlastníckych vzťahov“ – vnucovaná pod prah verejnej mienky by sa nemala implantovať do posudzovania objektívnosti či neobjektívnosti vysielania. Je potrebné striktné oddeliť verejný záujem, verejnoprávny sektor a princípy platné pre tento sektor, podporiť ich a odstraňovať všetky nedostatky. Ešte sa ani nespamätal zo svojho narodenia a už sa začína deformovať, ale, bohužiaľ, aj s pričinením komerčného sektora. Komerčný sektor má takisto určené svoje pravidlá, je takisto povinný dodržiavať všeobecne platné princípy a zákon. Politický subsystém v procese transformácie je dominantný. Z hľadiska informačného procesu a jednotlivých aktuálnych problémov spoločenského života môžu byť politické kritériá a stanoviská súčasťou odborných, vecných, občianskych, skupinových a i. stanovísk. V súčasnosti sa však aj v oblasti spravodajstva politický záujem a politické kritériá stávajú dominantné. Do úzadia je potláčaný tretí sektor; priestor na pluralitu názorov a postojov k jednotlivým problémom, procesom a skutočnostiam sa zužuje. Občianska spoločnosť, záujmy jednotlivých skupín profesijných združení sú potláčané a v prevažnej miere sú prezentované problémy posudzované len cez optiku politických záujmov. Do informačného procesu by sa mal vrátiť princíp plurality, ktorý je jeho prirodzenou súčasťou.

Základnou a najvyššou normou televízneho vysielania by mal byť televízny divák a účta k nemu. Spravodajské relácie by nemali závisieť od záujmov, ktoré momentálne médium alebo jeho predstavitelia či majitelia preferujú.

Adresa autorky: Mgr. Dana Kováčová, Programový odbor Kancelárie Rady SR pre rozhlasové a televízne vysielanie, Námestie SNP č. 12, 811 06 Bratislava

Comparative Analysis of the Main News Bulletins of the Slovak Television, TV Markíza and VTV

Dana Kováčová

Keywords: television news – objectivity – balance – plurality of views – conception of news – message nature – thematic moulding – synchronisation of news and views

Within the scope of analysis, following categories and analytical variables were set down: 1. time period, 2. conception of news broadcast, 3. presentation modality, 4. nature of the message and information treatment, 5. balance of information, 6. geographical destination of information, 7. outlands, 8. Slovakia, 9. thematic moulding, 10. political news, opinions of the political subjects according to the presented problems, 11. self-presentation of the media, 12. language of the news.

The sample included the main news broadcasts during the seven randomly selected weeks in November and December 1997. The sample contained 1697 news and information items amounting 2190 news minutes.

During the analysed period, the Slovak Television broadcasted 762 news items in its main news bulletins, 507 of them were domestic. TV Markíza broadcasted 516 news items (359 domestic), and VTV 419 news items (230 domestic).

A breach of the basic principles of the broadcasting law was found both in the broadcasting of the Slovak Television and TV Markíza. In the broadcasting of TV Markíza not only a quantitative preference of one political party but also a tendency to the implicit as well as explicit synchronisation of news and views was present. This was observed in the general editorial line and in the individual news items too. On the one hand, a treatment and composition of the news items resulted in the latent preference of one political party. On the other hand, a latent support and promotion of, at that time, non-existing party (its leader) meant a breach of balance principle. In the newscast of the

Slovak Television, a breach of the principle of objectivity was found.

In the general editorial line, there was a tendency to the implicit synchronisation of news and views. Presentations of the political parties and their representatives (news from briefings and party organs meetings) were usually followed by editorial commentaries. Similarly, the implicit synchronisation of news and views was present also in news items structure, unbalanced by intentional preference of some phenomena, facts, and interests of one side of the political spectrum.

Presently, the Slovak media environment, and within them the broadcasting of the main television channels, is marked by some „abnormality“. Similar to the political polarisation, the relationship between the public and private broadcasting organisations aims not to complementarity but to antagonism. The symptoms of polarisation and antagonism move to the viewership as well. The viewers tend to differ their interests not according to the programme offer but according to the political orientation of the TV channels. Now, political pressures are present in the broadcasting not only latently. An unbalanced and partisan newscasts are clearly apparent also to the outsiders. Being involved in the politics, the main TV channels developed a specific mutual communication: their representatives discuss through the TV screens.

The basic and the most important principle of TV broadcasting should be the respect to the viewer. The news bulletins should be independent from the interests represented by the present managers or owners of TV channels.